

Akçakale (Urfa) ilçesinde Akdeniz Toprak Termiti (*Reticulitermes lucifugus* Rossi) (Isoptera: Rhinotermitidae)'nin patlıcanlarda oluşturduğu zarar ile ilgili gözlemler

Şaban KARAAT*

M. Ali GÖVEN*

Summary

Observations on damages of *Reticulitermes lucifugus* Rossi (Isoptera: Rhinotermitidae) on eggplants (*Solanum melongena* L.) in Akçakale (Urfa) in Turkey

R. lucifugus caused damage to eggplants (*S. melongena*) in Bakacak, Güneren and Tathkuyu willages of Akçakale county of Urfa in Turkey.

According to our examinations, contamination rate of this pest was 63 % and damage rate was 100 % on eggplants.

Giriş

Dünyanın özellikle Tropik ve Savana bölgelerinde yaygın olup tarihi devirlerden beri çeşitli şekillerde zararları bilinen bu tür, özellikle akşap ev ve ev malzemelerine verdiği önemli zararlarıyla bilinir. Fransa'da çamlarda ve bağlarda önemli zararlar oluşturmaktadır (Ferrero, 1973). Ayrıca birçok ülkede turunçgillerde, elma ve erik ağaçları ile bunların fidanlarına saldırmaktadır.

Yurdumuzun her yerinde bulunmakla birlikte, özellikle Batı Anadolu'da daha fazla görülmektedir (Lodos, 1982). Güney Anadolu turunçgil alanlarında, yaşlı ağaçların kök ve gövdelerinde galeriler açarak önemli zararlar verdiği bilinmektedir (Bodenheimer, 1958). Güneydoğu Anadolu'da, özellikle Batman yöresinde gelişmekte olan buğday ve arpalara zararlı oldukları görülmüştür (Lodos 1.c).

* Bölge Ziraî Mücadele Araştırma Enstitüsü, Diyarbakır
Alınış (Received) : 9.6.1983

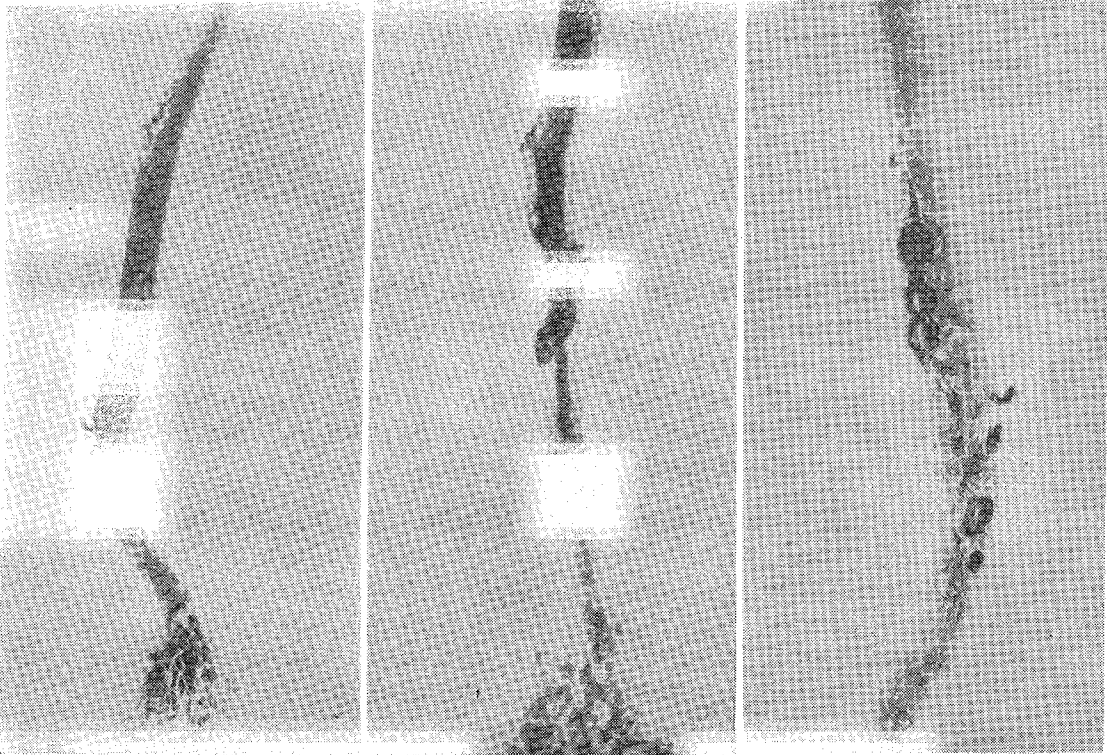
Birçok kültür bitkisinde önemli zararlar oluşturabildiği bilinen bu tür, 1981 yılında Akçakale (Urfa)'nin merkez köylerinde patlıcanlarda önemli zararlar oluşturmuştur. Zararın önemi nedeniyle konu üzerine titizlikle eğilinmiş ve gerekli gözlemler yapılmıştır.

Materyal ve Metot

R. lucifugus zararının görüldüğü dönemde 8/8/1981 ve 4/8/1982 tarihlerindeki sayımlar ile yaygınlık, bulaşma ve zarar oranları belirlenmeye çalışılmıştır. Zarar şekline ait örnekler alınmış ve fotoğraflar çekilmiştir.

Sonuçlar ve Tartışma

Yapılan çalışmalarda Urfa ilinin Akçakale ilçesine bağlı Bakacak, Güneren ve Tatlıkuyu köylerinde bulunan zararlı, patlıcanlarda önemli zararlar oluşturmuştur. Yaşantılarını normal olarak toprak içinde sürdüren bu tür, dikim alanlarının sulanmasıyla, yuvalarında rahatsız edilmeleri sonucu, kökten girerek gövde içinde galeriler açmaktadır (Şekil 1). Böylece bitkiyi barınak olarak kullanmaktadır. Gövdesi

Şekil 1. *R. lucifugus*'un patlıcanın kök ve gövdesinde yaptığı zarar (Urfa-Akçakale-Güneren).

önemli ölçüde zayıflayan bitki çok hafif bir darbe sonucu kırılabilir. tedir.

1981 yılında yapılan sayımlar sonucu, bulaşma oranı Bakacak'da % 83; Güneren'de % 60 ve Tatlıkuyu'da ise % 47 olarak belirlenmiştir. İncelenen bir çok bitkide 5-10 civarında bireye rastlanılmış olmasına rağmen, asıl yuvalarının toprak içinde bulunması nedeniyle popülasyonu hakkında sağlıklı fikir edinilememiştir. Bulaşık bitkilerde zarar oranı % 100 olarak belirlenmiştir. Zira kırılan bitkiler, daha sonra yeniden yeşerebilmekte ise de, Sonbaharın etkisiyle ürün verememektedir.

1982 yılında ilk zarar 26 Temmuz'da Güneren'de görülmüştür. Carbaryl % 5 toz preparat ile 3 kg/da dozda yapılan tek uygulama sonucu, zarar tamamen önlenmiştir.

Özet

1981 yılında Urfa'nın Akçakale ilçesine bağlı Bakacak, Güneren ve Tatlıkuyu köylerinde patlıcanlarda *R. lucifugus* zararı görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda bulaşma oranı ortalama % 63; bulaşık bitkilerde zarar oranı % 100 olarak belirlenmiştir.

Literatür

- Bodenheimer, F.S., 1958. Türkiye'de Ziraate ve Ağaçlara Zararlı Olan Böcekler ve Bunlarla Savaş Hakkında Bir Etüd. (Çeviren: N. Kenter), Bayur Matbaası, Ankara, 346 s.
- Ferrero, F., 1973. The Damage Caused by Termites in the Banyuls Country. *Phytoma*, 25 (251) : 25-27.
- Lodos, N., 1982. Türkiye Entomolojisi. Cilt II. Ege Üniversitesi Ziraat Fak. Yayın No: 429, Bornova-İzmir, 591 s.